

מלבדו".

. . . ענין זה מודגש במיוחד בתינוקות של בית רבן דדורנו זה – שנקראים (בהסכמת גדולי ישראל) בשם "צבאות השם":

השם "צבאות השם" מורה – שהילדים מסורים ובטלים לגמרי להקב"ה, בדוגמת (ויותר מ) "חיילים" אל "מפקדיהם" . . ומזה מובן, שבילדי ישראל – ילדים וילדות – דדורנו זה, ניכר עוד יותר בגלוי איך שהם "משיחי", "משיחי" דהקב"ה עצמו, שזה נעשה הכנה והקדמה קרובה להתגלות המשיח הכללי דכל בני", בגאולה האמיתית והשלימה.

ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות": כשם שאז "יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים"¹⁰, כך "צבאות השם" דדורנו זה יצאו מגלות זו לגאולה האמיתית והשלימה ותיכף ומיד ממש.

לעילוי נשמת
הרה"ת ר' רחמים ב"ר יואב ע"ה
אנטיאן
נפטר בדמי ימיו - בליל שמע"צ ה'תשס"ב
ת. נ. צ. ב. ה.

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ברכה

מלקוטי שיחות חלק לד'

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה
שבעים שנה לנשיאת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

והנהגת בני בימות המשיח ממש.

[וזוהי גם ההדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע להלימוד ד"הלכתא למשיחא", ההלכות שנוגעות לחיי בני בזמן הגאולה].

אחד הענינים העיקריים לעתיד לבוא – הוא (כמובא לעיל מהתניא) שאז תהי' השלימות ד"אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו"²: בכל העולם כולו יתגלה איך שאין שום מציאות אחרת זולתו ית', "אין עוד מלבדו".

ובדוגמת זה נדרש גם בחייו של יהודי – שיחוש וירגיש בכל עניניו ממש, ש"אין עוד מלבדו". זאת אומרת: מלבד זאת שהכוונה והתכלית דכל עניני העולם היא אלקות, ובמילא עבודתו היא באופן ש"כל מעשיך לשם שמים"³, ו"בכל דרכיך דעהו"⁴, אבל ישנה מציאות של "חול", "מעשיך" ו"דרכיך" (אלא – שתכליתם הוא קדושה), אלא יתירה מזו: שעניני העולם עצמם הם אלקות, ובמילא לא "נרגשת" מלכתחילה שום מציאות כלל, כי "אין עוד מלבדו" . . .

– ועפ"ז אולי יש לומר הביאור בהעיכו המבהיל של הגאולה – שהוא מצד זה שהיתה חסרה אצל בני שלימות בדרגת העבודה באופן ד"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני"⁵, שדוקא עי"ז מגיעים להגאולה אשר תהי' באופן זה (ד"אין עוד מלבדו"). – אבל עכשיו כבר הוסר גם עיכו זה, ובמילא הרי "הכל מוכן לסעודה", סעודת ליתן ושור הבר ויין המשומר⁶ בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

. . . חז"ל אומרים⁷: "אל תגעו במשיח⁸ אלו תינוקות של בית רבן".

אחד הביאורים בזה (נוסף להפירוש במפרשים): חינוך תינוקות של בית רבן צריך להיות באופן שהתינוקות נעשים חדורים לגמרי בתוך תוכם עם הענין והנקודה של "משיח", כך, שכאשר רק מעיפים מבט על ילד יהודי, מה רואים? – משיח!

כל מציאותם היא "משיח" – הגילוי ד"אתה הראת גו' אין עוד

ענין בפ"ע, אלא) בא בהמשך ל"היד החזקה" ו"המורא הגדול" – ש"נעשו לעיני כל ישראל"⁷.

מפרשי רש"י⁸ כתבו, שטעם זה מוסיף רש"י (ממקום אחר בחז"ל)⁹, והסכימה דעת הקב"ה לדעתו שנאמר אשר שברת יישר כחך ששברת – להדגיש דעם היות ששברת הלוחות מצ"ע אינה ענין של מעלה, מ"מ יש בזה משום שבה בנוגע למשה שהרי "הסכים השם על ידו"¹⁰.

אבל תירוץ זה צ"ע, שהרי סו"ס שבירת הלוחות עצמה היא דבר בלתי רצוי והיפך השבח לגמרי.

ודוחק גדול לומר שכדי לרמוז "הסכים השם על ידו", יצרף הכתוב את הענין דשבירת הלוחות (ענין שמצ"ע הוא בלתי רצוי בתכלית) עם כל המעלות הנפלאות של משה (נבואתו, האותות בארץ מצרים, קבלת הלוחות וכו'), ומה גם – בסיומם וחזותם!

[ובפרט שתוכן שבה זה "הסכים השם על ידו" – מצינו אצל משה בענין נעלה וטוב, "הוסיף משה יום אחד מדעתו"¹¹: נוסף לזה שמצינו

א. על הפסוק, ולכל היד החזקה גו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל" – סיומה וחזמה של פ' ברכה ושל כל התורה – מפרש רש"י התיבות "לעיני כל ישראל": שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנאמר¹ ואשרם לעיניכם והסכימה דעת הקב"ה² לדעתו שנאמר³ אשר שברת יישר כחך ששברת.

והמקור לפרש ש"לעיני כל ישראל" קאי על שבירת הלוחות הוא בספרי עה"פ, וז"ל: בשברי לוחות נאמר .. ואשרם לעיניכם וכאן הוא אומר אשר עשה משה לעיני כל ישראל.

ולכאורה תמוה: פירוש זה אינו ע"ד הפשט כלל, שהרי הכתובים כאן מדברים בשבחו של משה וגודל מעלותיו, וכפרש"י על הכתובים כאן⁴: "אשר ידעו ה' פנים אל פנים" – שהי' לבו גס בו ומדבר אליו בכל עת שרוצה: "ולכל היד החזקה" – שקיבל את התורה בלוחות בידיו; "ולכל המורא הגדול" – נסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא –

ואיך מתאים, שלאחרי מעלות גדולות ונפלאות אלו, יסיים הכתוב (ב"לעיני כל ישראל" –) ש"נשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם"?

ורש"י – שבפירושו עה"ת לא בא "אלא לפשוטו של מקרא"⁵ – הו"ל לפרש ככמה פשוטי המקרא⁶, ש"לעיני כל ישראל" (אינו

(7) במפרשי רש"י כ' שהכרחו של רש"י שקאי על שבירת הלוחות הוא מפני דהוילי, "לכל ישראל" וכיו"ב (רא"ם, גוי"א ודבק טוב ועוד). ובתו"ת כאן, דאין לפרש שמוסב אלמעלה, משום שבכל פרט שבכתוב זה מתבאר ענין גדולה יתירה – ומה מעלה יתירה יש בזה שעשאים לעיני כל ישראל?

[ויש להוסיף, שע"פ פרש"י שקאי על שבירת הלוחות יומתק ל' הכתוב, אשר עשה משה, משא"כ לפי הרמב"ן כ' שצריך לפרש ש, "הכין והראה זה".]

אבל זהו רק הכרח ש"לעיני כל ישראל" הו"ע בפ"ע, אבל התמי' שבפנים במקומה עומדת – כיצד מתאים לכלול שבירת הלוחות, שמצ"ע הוא דבר בלתי רצוי בתכלית, עם כל המעלות הנפלאות שנמנו בכתוב לפנ"ז?

(8) רא"ם, שפ"ח ועוד.

(9) שבת פז, א. יבמות סב, א. אדר"ב פ"ב, ג.

(10) ובפרט ע"פ הגירסא בסיום פרש"י – הובאה לקמן הערה 21.

(11) רש"י יתרו יט, טו (בפ"ה הא), אלא שלא סיים כמו כאן (וכל' חז"ל במקומות שבהערה 9) ש, "הסכים הקב"ה על ידו". ולהעיר ממשכיל לדוד על פרש"י בהעלותך (יב, ח), דמ"ש רש"י (מספרי) שם, אמרתי לו לפרוש מן האשה

בית רבן פון אונזער דור – וועלכע ווערן אָנגערופן (בהסכמת גדולי ישראל) מיטן נאָמען „צבאות השם“:

דער נאָמען „צבאות השם“ באַדייט – אַז די קינדער זיינען אינאָנגעזען איבערגעגעבן און בטל צו דעם אויבערשטן, בדוגמא (און נאָך מער) ווי „סאָלדאַטן“ צו זייער „גענעראַל“. . דערפון איז מובן, אַז אין די אידישע קינדער – אינגעלעך און מיידעלעך – פון אונזער דור, איז נאָך מער ניכר בגלוי ווי זיי זיינען „משיחי“, „משיחי“ פון דעם אויבערשטן אַליין. וועלכע ווערט די הכנה והקדמה קרובה אויף דער התגלות פון דעם משיח הכללי פון אַלע אידן, בגאולה האמיתית והשלימה.

ו„כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות“⁹: כשם ווי דעמאָלט „יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים“¹⁰, אַזוי וועלן די „צבאות השם“ פון אונזער דור ארויסגיין פון דעם איצטיקן גלות לגאולה האמיתית והשלימה ותיכף ומיד ממש.

(משיחות ליל שמח"ת קודם הקפות תשנ"ב)

(9) מיכה ז, טו.

(10) בא יב, מא.

ע"פ המדובר כמ"פ לאחרונה, שלפי כל הסימנים נמצאים אנו כיום על סף הגאולה, כאשר „הנה זה (משיח) בא“, ותיכף ומיד רגע לאח"ז – **כבר בא**.

מזה מובן גם בנוגע לעבודת בני הנדרשת בשמחת תורה, והמשכה במשך כל השנה כולה, ובמיוחד בשנה זו – עבודה שחדורה עם ענין הגאולה ומשיח. היינו, שהנהגתו של יהודי בכל הענינים בחיי היום-יום שלו גם בזמן הזה תיכף ומיד לפני הגאולה – היא מעין ובדוגמת חיי

כמה פעמים, שע"י תפלתו פעל משה שהקב"ה יבטל גזירה על ישראל וכיו"ב¹² – ומה טעם שהביא הכתוב את הענין דהסכים הקב"ה – דוקא בשבירת הלוחות (הקשור עם חטא העגל שעליו נאמר¹³ „וביוםפקדי ופקדתי וגו'“¹⁴).

ועוד – העיקר חסר מן הספר: בלשון הכתוב („לעיני כל ישראל“) נרמז רק ע"ד המעשה דשבירת הלוחות לעיניהם, ואין כאן שום רמז לשבחו של משה (הסכמת השם על ידו).

ב. גם צריך להבין:

(א) רש"י מדייק לומר „לשבור את הלוחות לעיניהם שנאמר ואשברם לעיניכם“, לפי שבוה הוא הרמז בלשון הכתוב „לעיני כל ישראל“. אבל הא גופא טעמא בעי – מדוע בא הכתוב לרמז את הענין דשבירת הלוחות דוקא באופן השבירה שהיתה „לעיני כל ישראל“, שלכאורה אינו אלא ענין צדדי¹⁵ [ובפרט, שאינו ענין מיוחד לשבירת הלוחות דוקא, שהרי כמה מהענינים המנויים בהכתובים כאן נעשו „לעיני כל ישראל“, כנ"ל מהמפרשים?]

(ב) מהו הדייק בלשונו של רש"י „נשאו לבו לשבור את הלוחות“ – דלכאורה (א) הול"ל בקיצור „ששבר את הלוחות“; (ב) עכ"פ הול"ל לרש"י לנקוט „עלה בדעתו“ – כהמשך לשון רש"י עצמו „והסכימה דעת הקב"ה לדעתו“, ומה ענין נשיאת לב לשבירת הלוחות?

ג. ומכל הנ"ל מוכרח לומר, שלדעת רש"י יש בהפעולה דשבירת הלוחות עצמה ענין נעלה ביותר המורה על מעלתו ושבתו של משה רבינו.

[ובהמשך לשון רש"י „והסכימה דעת הקב"ה

אינו סתירה למחול (שם) שזהו אחד מהדברים שעשה משה מדעתו. אבל ראה לקו"ש ח"ח ע' 288.

(12) וראה ברכות לב, סע"א – לענין תפלת משה על ישראל: אשרי תלמיד שרבו מודה לו (וראה לקמן הערה 21).

(13) תשא לב, לו. וראה רש"י שם.

(14) ועוד ועיקר: ענין זה אינו שבוה של משה דוקא, וכפרש"י (פינחס כו, ז) גבי בנות צלפחד „אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו“.

(15) ולהעיר מש"ך עה"ת כאן, שפירש כל הכתוב על שבירת הלוחות.

(16) וליאת בספרי עה"פ.

לדעתו“ אין כוונתו שזהו כל תוכן השבח, אלא – תוספת ראי' שבשבירת הלוחות יש שבת¹⁷. ומכיון שזה נאמר לאחרי כל המעלות הנפלאות של משה רבינו, מובן, כנ"ל שלא זו בלבד שבשבירת הלוחות יש מעלה, אלא שמעלה זו עולה על המעלות שנמנו לפניו (כולל קבלת הלוחות – „שקיבל את התורה בלוחות בידיו“).

ובזה מתורצת עוד תמי' בהענין: ידוע הכלל¹⁸ ש„מסיימים בטוב“ – וכיצד יתכן, שסיום וחותם התורה כולה („סיומה (גמרה) של תורה“¹⁹) יהי' ע"ד שבירת הלוחות, ענין בלתי רצוי בתכלית?

ושאלה זו היא גם בנוגע ללשון רש"י עצמו, שמסיים פירושו על התורה בתיבת „ששברת“ – דלכאורה, אפילו אם ישנו הכרח לפרש ש„לעיני כל ישראל“ קאי על שבירת הלוחות, הול"ל לרש"י לסדר את דבריו באופן שסיומם לא יהי' בתיבת „ששברת“²⁰, ענין בלתי רצוי, כ"א בהתיבות „יישר כחך“ או „הסכימה דעת הקב"ה לדעתו“ וכיו"ב²¹.

ועכצ"ל, כנ"ל, שבשבירת הלוחות עצמה יש ענין של מעלה ושבת גדול ביותר למשה, לכן מסיימת התורה ב„לעיני כל ישראל“, „שנשאו לבו לשבור את הלוחות“²²: ולכן גם

(17) ראה רמב"ן ב"ב יד, ב (וכן בחידושים המיוחסים להריטב"א שבת פז, א. רשבי"א הובא ב„הכותב“ לע"י שם – הובאו בכמה מפרשי רש"י כאן) דשבירת הלוחות חזיבה לפני המקום, דאל"כ לא הי' אומר לשומם בארון. ע"ש. ועכצ"ל שאינו רק משום שמשוה הי' צורך בשבירתם (מהק"ז דמה פסח כו' – נסמן בהערה 26. וראה הערה 31), אלא שיש בוה ענין של מעלה וחביבות. וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 30 ואילך. הכ"ז ע' 249 ואילך.

(18) ראה ברכות לא, א. רש"י סוף איכה (בנוגע ל„דברי תוכחה“ – והרי משנה תורה הם דברי תוכחה (רש"י ריש פ' דברים)). תוס' סוף נדה.

(19) ל' הטור ורמ"א או"ח סתרס"ט. ובכ"מ.

(20) וע"ד ל' הספרי כאן.

(21) ולהעיר מגירסת דפוס א' „אשריך ..“, ובכמה כת"י רש"י (שתח"י), אשרי תלמיד שרבו מודה לו". אבל בדפוס שני ודפוס רש"י הנפוצים ליתא.

(22) וראה בארוכה בפנימיות הענינים – לקו"ש ח"ט ע' 239 ואילך.

(* ביצילום דפוס א' מוטושטש. וצריך בירור.

רש"י מסיים פירושו על התורה דוקא בתיבת „ששברת“.

ד. וי"ל ביאור כל זה ע"פ מה שכתב רש"י לפניו במקומו, בביאור הטעם דשבירת הלוחות:

על הפסוק²³ „פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים גו“ מפרש רש"י²⁴ „פסל לך – משל למלך שהלך למדינת הים והניח ארוסתו עם השפחות מתוך קלקול השפחות יצא עלי' שם רע עמד שושבינה וקרע כתובתה אמר אם יאמר המלך להורגה אומר לו עדיין אינה אשתך.. המלך זה הקב"ה השפחות אלו ערב רב והשושבין זה משה ארוסתו של הקב"ה אלו ישראל“ והיינו, שכוננת משה בשבירת הלוחות היתה כדי להגן על ישראל ולהצילם מעונש כו' (כמו קריעת הכתובה ע"י השושבין).

ואף שבמקומו ממש, על הפסוק²⁵ „וישלך מידינו את הלוחות וישבר גו“, מפרש רש"י²⁶ „אמר מה פסח שהוא אחד מן המצוות אמרה תודה²⁷ כל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה כאן וכל ישראל מומרים ואתננה להם“ (בתמי') – היינו שבבירת הלוחות היתה משום שאין ישראל ראויים לקבל את התורה,

הרי מזה שרש"י אינו מביא את ב' הענינים בתור שני פירושים, מובן, שלשיטת רש"י תרומתה ואתננה בה, ששתי כוונות היו למשה (בשבירת הלוחות: א) מפני כבוד התורה – שלא רצה ליתן אותם ל„מומרים“, (ב) בשביל הגנת ישראל.

ויש לומר, שהטעם הראשון („כל ישראל מומרים ואתננה להם“) בא בעיקר לבאר העדר נתינת הלוחות לישראל – אבל אינו טעם (מספיק) לשבירת הלוחות (שזהו היפך כבוד התורה²⁸): ואילו לטעם השני מוסבר היטב מה

שהביאו לשבור את הלוחות²⁹ – בדוגמת קריעת הכתובה ע"י השושבין³⁰.

ומזה מובן לענינו – שבחו ומעלתו של משה בשבירת הלוחות, שתוכן השבח (שאליו מתכוון רש"י כאן) מודגש (בעיקר) בהטעם שבבירת הלוחות היא בשביל הצלת ישראל³¹, דוגמת קריעת הכתובה ע"י השושבין להציל את ארוסתו של המלך, שבגלל זה נאמר לו „פסל לך .. אשר שברת – יישר כחך ששברת“³².

ה. ועפ"י יש לבאר במה היא מעלת שבחו של משה בשבירת הלוחות יותר משאר מעלותיו:

מובן בפשטות – פשוטו של מקרא – גודל ויוקר ערכם של הלוחות ובפרט בעיני משה רבינו, שהרי „הלוחות מעשה אלקים המה .. מכתב אלקים“³³, והוא זכה לקבלם מידי הקב"ה בכבודו ובעצמו³⁴ – נוסף על החביבות שלו לדברי תורה בכלל³⁵.

ואעפ"כ, כאשר ראה משה רבינו, הרועה הנאמן והאוהב ישראל, שיש מקום לחשש, שמציאותם של הלוחות (שהם בדוגמת

(ועוד) – מדוע (ואיך) שבר משה את הלוחות (וראה לעיל ע' 52 הערה 15). – וראה לקמן הערה 52.

29 אבל לאיך – לולא טעם הראשון (שע"פ תורה אא"פ ליתן תורה לישראל) אינו מובן איך הותר למשה לא לקיים שליחות הקב"ה למסור הלוחות לישראל (וראה נחלת יעקב כאן, דוה שמה ה' בטוח שיסכים הש"י על ידו הוא משום שדרש הקו' כו'). ועוד י"ל. ואכ"מ.

30 אבל ראה לקו"ש חכ"ז ע' 248-9 והערה 11. – וראה לקמן הערה 52.

31 בגמ' (שבת ויבמות שם) הובא הענין ד, יישר כחך ששברת" בהמשך להק"ו מפסח (וראה גם פרש"י – בגירסת השטמ"ק – מנחות צט, ריש ע"ב. רבינו גרשום שם, ועוד). אבל בפרש"י עה"ת, פשוטו של מקרא, מסתבר לומר ש, יישר כחך" הוא בגלל הצלתן של ישראל, כפפנים. וראה גם עין יוסף לתנחומא עקב שם ולע"י מנחות שם. משכיל לדוד כאן. ועוד. וראה הערה הבאה.

32 ועפ"י יומתק זה שרש"י מביא טעם זה דוקא על הפסוק „פסל לך“, שסימונו „אשר שברת – יישר כחך ששברת“.

33 תשא לב, טז.

34 וכפרש"י כאן „לכל היד החזקה – שקיבל את התורה בלוחות בידיו“.

35 ועד שהתורה נקראת על שמו, וכמ"ש (מלאכי ג, כב) זכרו תורת משה עבדי. ובשמו"ד (פ"ל, ד) ועוד – שזהו לפי שמתר נפשו עלי'.

שמים³, און „בכל דרכיך דעהו“⁴, אָבער ס'איז פּאַראַן אַ מציאות פון „חול“, „מעשיך“ און „דרכיך“ (נאָר – תכליתם איז קדושה), נאָר נאָכמער: אַז די עניני העולם עצמם זיינען אלקות, און במילא „הערט“ זיך מלכתחילה כלל ניט קיין אַנדער מציאות, וואָרום „אין עוד מלבדו“ .. .

– ועפ"י אולי יש לומר דעם ביאור אין דעם עיכוב המבהיל פון דער גאולה – אַז דאָס איז מצד דעם וואָס באַ אידן האָט געפעלט שלימות אין דער דרגא פון עבודה באופן פון „אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי“⁵, וואָס דוקא דורך דעם קומט מען צו דער גאולה וועלכע וועט זיין אין דעם אופן (פון „אין עוד מלבדו“). – איצטער איז אָבער דער עיכוב שוין אויך אַראָפּ, ובמילא איז „הכל מוכן לסעודה“, סעודת לוינתן ושור הבר ויין המשומר⁶ בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

.. . חז"ל זאָגן: „אל תגעו במשיח⁸ אלו תינוקות של בית רבן“.

איינער פון די ביאורים אין דעם (נוסף אויף דעם פירוש אין מפרשים): דער חינוך פון תינוקות של בית רבן דאַרף זיין אין אַן אופן אַז די תינוקות ווערן אינגאַנצן דורכגענומען און דורכגעדרונגען מיט דעם ענין און נקודה פון „משיח“, אזוי, אַז בשעת מ'גיט נאָר אַ קוק אויף אַ אידיש קינד איז וואָס זעט מען? – משיח'!

זייער גאַנצע מציאות איז „משיח“ – דער גילוי פון „אתה הראת גו' אין עוד מלבדו“.

.. . דער ענין איז ספעציעל אונטערשטראַכן אין די תינוקות של

3) אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דיעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

4) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

5) משנה וברייאתא סוף קידושין. כ"ה גירסת הש"ס כת"י (אוסף כתבי-היד של תלמוד הבבלי, ירושלים תשכ"ד) במשנה וברייאתא הנ"ל. וכן הובא במלאכת שלמה למשנה שם. וראה גם יל"ש ירמ"י רמז רעו.

6) ראה ברכות לד, ב. ב"ב עה, א. ויק"ר פ"ג, ג. ועוד.

7) שבת קיט, ב.

8) דברי הימים א טז, כב.

הוספה בשורת הגאולה

מב.

ע"פ המדובר כמ"פ לאחרונה, אַז לויט אַלע סימנים שטייען מיר היינט אויף דעם שוועל פון דער גאולה, ווען "הנה זה (משיח) בא"¹, ותיכף ומיד רגע לאח"ז – כבר בא.

דערפון איז אויך מובן בנוגע צו דער עבודה פון אידן וואָס פאָדערט זיך בשמחת תורה, והמשכה במשך כל השנה כולה, ובמיוחד בשנה זו – אַן עבודה דורכגענומען מיט דעם ענין פון גאולה און משיח. דאָס הייסט, אַז אַ אידן'ס אויפפירונג אין אַלע ענינים אין זיין טאָג טעגלעכן לעבן אויך בזמן הזה תיכף ומיד פאָר דער גאולה – איז מעין ובדוגמת דעם לעבן און הנהגה פון אידן בימות המשיח ממש.

[וואָס דאָס איז אויך די הדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע דעם לימוד פון "הלכתא למשיחא", די הלכות וואָס זיינען נוגע צו דעם לעבן פון אידן בזמן הגאולה].

איינער פון די ענינים העיקריים לעתיד לבוא – איז געבראַכט פריער פון תניא) וואָס דעמאָלט וועט זיין די שלימות פון "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו"²; עס וועט נתגלה ווערן בכל העולם כולו אַז עס איז ניטאָ קיין מציאות אחרת זולתנו ית', "אין עוד מלבדו".

ובדוגמת זה פאָדערט זיך אויך אין דעם לעבן פון אַ אידן – אַז ער זאָל דערהערן און פילן בכל עניניו ממש, אַז "אין עוד מלבדו". דאָס הייסט: ניט בלויז אַז די כוונה און תכלית פון אַלע עניני העולם איז אלקות, ובמילא איז זיין עבודה אין אַן אופן וואָס "כל מעשיך לשם

(1) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.
(2) ואתחנן ד, לה.

לקושי

ברכה

שיחות

בדעתו – כי רגש אהבת לבו לישראל הוא שהביאו לשבור את הלוחות.

ויש להוסיף (ע"ד הרמז עכ"פ) – שבלשון „נשא לבו לשבור הלוחות“ מרמז רש"י, שכדי „לשבור הלוחות“ הוזקק משה לענין של הרמה והגבהה („נשא“) ברגש שבלב, שהרי כבוד התורה שלו ויראתה היו גדולים מאוד, ולכן, כדי „לשבור הלוחות“ ה' צריך לנשא את האהבה שבלב עוד יותר⁴⁰, והיינו לעורר בלבו אהבת ישראל גדולה כ"כ – עד כדי שתכריע את יראת וכבוד התורה שלו, ולשבור את הלוחות כדי להציל את ישראל⁴¹.

וי"ל שזהו גם הטעם ע"ז שהכתוב מרמז את הענין דשבירת הלוחות בהתיבות „לעיני כל ישראל“: זה שמושה שבר את הלוחות „לעיני כל ישראל“ („ואשברם לעיניכם“), הוא א) שבחו של משה, מסנ"פ עבור ישראל גברה אפילו על היפך כבוד התורה לעיני כל ישראל. ולהוסיף ע"ד הרמז ב) כדי לנטוע בלבן של כל ישראל, עד סוף כל הדורות, הענין של אהבת ישראל בתכלית השלימות.

נמצא, שבתבות „לעיני כל ישראל“ נרמז שבחו של משה בשבירת הלוחות – גודל אהבת ישראל שלו.

ז. אמנם עדיין צריך ביאור:

ע"פ הכלל⁴² ד„הכל הולך אחר החותם“ מסתבר לומר, שסיום חותם התורה („גמרה של תורה“) צ"ל בענין המבטא את (שלימות) מעלת התורה.

ותמוה: אף שע"פ הנ"ל יוצא, שסיום התורה הוא בדבר טוב – שבחו של משה בענין גודל אהבתו ומסירת נפשו עבור ישראל, וגם יש בו משום גודל מעלתם של ישראל, שגם כשהם

ל„כתובה“) יכולה לפגוע בישראל ח"ו, לא היסס כלל וכלל לרגע (ואף לא שאל את הקב"ה), ותיכף ומיד שבר את הלוחות כדי להציל מעונש.

ולא עוד, אלא ששבירת הלוחות היתה כדי להציל רק חלק הכי קטן שהיו במצב ירוד ביותר, שנכשלו בחטא העגל³⁶, ואעפ"כ, כדי להגן עליהם לא היסס משה רבינו לשבור את הלוחות (והראשונות).

וזהו מעלתו הנפלאה של משה רבינו, מנהיג ישראל, רועה נאמן של ישראל: לא זו בלבד שהפקיר את כל מציאותו כדי להגן על כלל ישראל (וכמ"ש „ואם אין מחני נא מספרך“, „מכל התורה כולה“³⁷), אלא עוד זאת ששבר את הלוחות שקיבל מיד הקב"ה בכבודו ובעצמו, כדי להגן על אלה שנכשלו בחטא העגל!

ולכן, לאחרי שהתורה מונה כמה וכמה מעלות גדולות ונפלאות של משה רבינו, מסיימת התורה במעלה הגדולה ביותר – „לעיני כל ישראל“, „שנשא לבו לשבור הלוחות“, מעלה גדולה יותר מקבלת הלוחות („היד החזקה“) – שכן, רק בשבירת הלוחות בא לידי ביטוי גודל מסירת נפשו של משה רבינו עבור ישראל, שבשביל להגן עליהם שבר את הלוחות.

1. וזהו מתורץ גם דיוק לשון רש"י (דלעיל ס"ב) – „נשא לבו לשבור הלוחות“: לשון זה (נשיאת הלב) מורה על תנועה של נדיבות לענין טוב (ע"ד הלשון גבי נדבת המשכן „כל איש אשר נשא לבו“³⁸, ועוד³⁹) – כלומר, ששבירת הלוחות היתה תוצאה מגודל הרגש של אהבת ישראל בלבו של משה, עד כדי למסור נפשו בשביל הגנת ישראל.

ולכן נקט רש"י „שנשא לבו“ ולא „עלה

(36) שרק מספר קטן נכשלו בפועל – ראה תשא לב, לה. וראה רש"י שם, כ (וראה לקו"ש חט"ז ע' 409 ואילך). וצ"ע מל' רש"י הנ"ל, „כל ישראל מומרים. ואולי כי אז עדיין לא ידע משה מי חטא בפועל.

(37) תשא לב, לב ובפרש"י שם. וראה ברכות לב, א. ועוד.

(38) ויקהל לה, כא.
(39) ויקהל שם, כו, לו, ב.

(40) להעיר ע"ז הרמז מהנסמן לעיל הערה 37 – מפ' תשא, קאפ"ט לב פסוק לב (ומגמ' ברכות דף לב – פסוק המורה על קדימת מסנ"פ של משה עבור ישראל להתמסרותו לתורה (כמשנ"ט בלקו"ש הכ"א שצוין בהערה הבאה).

(41) ראה גם בארוכה לקו"ש חכ"א (ע' 175 ואילך) בטעם תפלת משה על עושי העגל באופן של „ואם אין מחני נא מספרך גו" – כי התמסרותו של משה לישראל היא גדולה יותר מהתקשרותו עם התורה. וראה לקמן סעיף ו.

(42) ברכות יב, א.

במצב ירוד ביותר, הנה כדי להגן עליהם ולהצילם מעונש כו' כדאי אפילו לשבור את הלוחות,

מ"מ, בנוגע לתורה עצמה – ה"ו היפך השבת, שכן, שבירת הלוחות ה"ו, ביטולה של תורה⁴³ (והיפך כבוד התורה)⁴⁴!

ויש לומר הביאור בזה:

איתא בתדבא⁴⁵ ר"י: "שני דברים יש בעולם.. תורה וישראל אבל איני יודע איזה מהם קודם⁴⁶, אמרתי לו בני דרכן של בני אדם אומרים התורה קדמה.. אבל אני אומר ישראל קדמו".

ולכאורה אינו מובן: מהו הספק? איזה מהם קודם? (עד שצריכים לאלוהו לחדש אני אומר ישראל קדמו") – הרי כל ענין התורה לא יתכן בלי ישראל שלהם נאמרו ציוויי התורה (כמהמשך בתדבא⁴⁷ – שאינו מובן מעיקרא מה קס"ד?! והם המקיימים אותם, ועכצ"ל שישאל קדמו, וכמפורש במדרש⁴⁸, "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר.. אילולי.. ישראל עתידין לקבל את התורה לא ה' כותב בתורה צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל?")

אלא הביאור בזה – שממ"ש "צו את בני" דבר אל בני" נלמדת (רק) קדימה בומן, אבל בנוגע לקדימה במעלה אפשר לומר שהעיקר היא התורה (שהתורה קדמה במעלה וחשיבות לישראל), ומעלתם של ישראל היא שרק הם בכחם וביכולתם לקיים את ציוויי התורה⁴⁹; וזהו החידוש ד"אני אומר⁵⁰, שקדימה זו היא בעיקר קדימה במעלה, מעלתם של ישראל, "ישראל קדמו". ואולי י"ל יתרה מזה דהתורה ניתנה כדי לגלות מעלתם של ישראל⁵¹.

וזהו גם תוכן החילוק בין שני הטעמים לשבירת הלוחות שבפירוש רש"י:

בטעם הא' – "כל ישראל מומרים ואתננה להם" – מודגשת מעלת התורה על ישראל, שמעלת ישראל היא בזה שהם מקיימים וממלאים ציוויי התורה, ולכן, בהיותם "מומרים" אין לתת להם את התורה:

ואילו בטעם הב' – מודגשת מעלתם של ישראל על התורה, עד כדי כך, ששוברים את הלוחות כדי להציל את ישראל – דישאל קדמו לתורה (והתורה היא בשביל ישראל)⁵².

(49) ראה תו"א שמות נג, ד ואילך. לקו"ת אחרי כו, ב. ובכ"מ.

(50) ויש לומר, ש"אני אומר" קאי על העצם שלו, עצם הנשמה שמייוחדת עם, "אני הו"י", שמצד זה הכיר והרגיש את מעלתם העצמית של ישראל שקדמו לתורה.

(51) ראה תדבא"ר שם: "מפני מה חביבין דברי תורה על

הקב"ה יותר מכל באי עולם (ומכל מעשי ידיו שברא).. מפני שדברי תורה מכריעין את ישראל לכף זכות.. משל למלך ב"ז שיש לו בנים ועבדים הרבה בתוך ביתו ויש לו למלך עבד זקן ביניהם שהוא מלמד את בניו דרכים נאים.. ואוהב את העבד הזקן.. אלמלא עבד זקן זה שהוא מלמד את בני דרכים נאים כו' מה יהי עליהן, כך דברי תורה כו". והיינו שהעיקר הם ישראל – בנים, ומעלת התורה היא שעל ידה מותגלית מעלתם של ישראל, בדוגמת ה"עבד זקן" שע"ז שמחנך את בן המלך, מתגלית מעלתו של בן המלך. וראה הערה הבאה.

(52) להעיר משמו"ר (פמ"ז, ט), "כל התורה שנתת לי היא וידבר ה' אל משה דבר אל בני" צו את בני" אמור אל בני" אם הם כלים מה אני עושה בתורתך".

ועפ"ז יומתק זה שהתורה היא דוגמת שטר של כתובה (כנ"ל סעיף ד), שענינו הוא ראו' על נישואי האישה והאשה (ואם הם בטלים, אין צורך בו וקודעים אותו).

ומתורץ ג"כ זה ששבר משה את הלוחות גם להטעם שנשא ק"ו מפסח כו' ישראל מומרים ואתננה להם (ראה לעיל סעיף ד והערה 28) – כי אם אין ישראל יכולים לקבל התורה, שוב בטלה חשיבות התורה עצמה, כפנים.

ח. ובוה יובן הקשר ד"לעני כל ישראל" (שבירת הלוחות) עם "גמרה של תורה":

ב"גמרה של תורה", סיומה וחותמה של כל התורה כולה, המקום שיבוא התוכן דכל התורה כולה. וענין זה מודגש בהתייבות, בהענין "לעני כל ישראל", "שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם" – לומר לך, שכאשר מסיימים את כל התורה כולה, יודעים, ששלימותה ותכליתה של התורה היא – "צו את בני" דבר אל בני", "ישראל קדמו" (שבגלל זה "נשאו לבו לשבור הלוחות").

וענין זה מודגש בשמחת – תורה – שאו קורין "לעני כל ישראל", "ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה"⁵³:

בשמחת-תורה (יו"ט שני של שמיני עצרת) מודגשת ומתגלה מעלתן של ישראל – "פר אחד איל אחד"⁵⁴ (שקורין אז בתורה למפטיר), "כנגד ישראל"⁵⁵, "פר יחידי.. כנגד אומה יחידי, משל למלך.. אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך"⁵⁶, היינו, שהענין דשמחת-תורה הוא – "יהיו לך לבדך ואין לורים אתך"⁵⁷, ובלשון הזהר⁵⁸ – "לא

(53) טור ורמ"א שבעה ערה 19

(54) פינחס כט, לו.

(55) רש"י עה"פ.

(56) סוכה נה, ב. וראה פרש"י פינחס שם, להילול.

(57) משלי י, יו. וראה סה"מ עת"ד (ע' לה. מד), תשי"ז

(ע' 71, 82).

(58) ח"ג לב, א. וראה (בנוגע לשמע"צ) זח"א סד, א"ב.

שם רה, ב.

אשתכח במלכא אלא ישראל בלחודוהי". ולא עוד, אלא שהדגשת וגילוי מעלתן של ישראל בשמחת-תורה היא – גם לגבי התורה: ב"שמחת תורה" – שני פירושים⁵⁹: א) שמחת ישראל בתורה ("שמחין.. לגמרה של תורה"⁵³), היינו שע"י התורה נעשית שמחה בישראל, ב) שמחתה של התורה, ע"י שישאל משמחין את התורה⁶⁰, ועד כדי כך ש"ישראל הם החתן והתורה.. היא הכלה", היינו, שישאל הם "משפיעים לגבי התורה"⁶¹.

וענין זה – שבכחן של ישראל לשמח את התורה – הוא מפני מעלתם של ישראל, שקדמו לתורה, "ישראל קדמו".

ומכיון שבשמחת-תורה מתגלית מעלתן של ישראל שקדמו (גם) לתורה, לכן קורין ב"גמרה של תורה", "לעני כל ישראל" (שבירת הלוחות כדי להגן על ישראל), שבוה מתבטאת שלימותה ותכליתה של התורה – "צו את בני" דבר אל בני".

(משיחות ליל שמח"ת תשמ"ו)

(43) ל' חו"ל (מנחות צט, ריש ע"ב. וש"נ) בנוגע לשבירה הלוחות. ואף שממשיך שם, שביטולה..

זוהו יסודות – הרי זה רק מצד התוצאה דשבירת הלוחות (כלשון רש"י שם, כיון דנתכין לטובה), אבל עצם הענין דשבירת הלוחות הוא, ביטולה של תורה.

(44) ואף שלכאורה יש שבירת הלוחות כבוד התורה, שלא נתנה למומרים – ה"ו רק בהעדר נתינתם לישראל, אבל לא בשבירתם. וראה לעיל ס"ד ובהערה 28 ובהנסמן שם.

(45) פ"ד. וראה הערה 48.

(46) ולהעיר מפרש"י בראשית (א, א) שתורה וישראל נק', ראשית".

(47) כהגירסא בתדבא"ר שרובאה בהערה הבאה.

(48) ב"ר פ"א, ד (וראה במדב"ר פ"א, יד. שמו"ד דלקמן הערה 52). – ולהעיר שבכמה מקומות (סה"מ הש"ת ע' 61. ועד"ז סה"מ תרנ"ט ע' יג. המשך תער"ב ח"ג ס"ע א"נא. ועוד) הובא בשם תדבא"ר, ואיני יודע כו' כשהוא אומר צו את בני" דבר אל בני" אומר אני ישראל קדמו".

– אבל בתדבא"ר שלפנינו הובאה הרא"י מהכתוב (ירמ"ב, ג) "קודש ישראל לה' ראשית תבואתה" [ויש להסביר הרא"י ע"פ המבואר באוה"ת תבוא (ע' תתל"ד) דזה ש"ישראל קדמו שנאמר קדש ישראל לה' ראשית תבואתה" – "הו"ע הביכורים שקודמים לתרומה", ענין התורה, תורה מ', התורה דאתייחבית בארבעים יום" (אבל ראה פרש"י ירמ"י שם, קדש ישראל, כתרומה)].

ליכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויהי'ר שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בישיח ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי', יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד